

4. UČENIK UME DA ODREDI VREDNOST FUNKCIJE DATE TABLICOM ILI FORMULOM

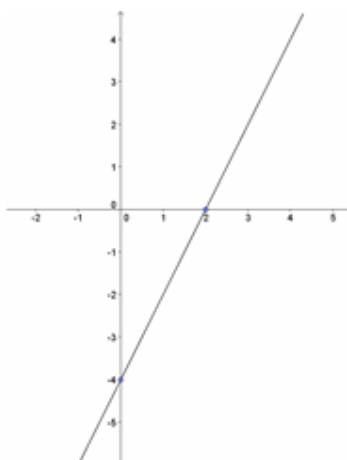
Linearna funkcija je $y = kx + n$ a njen grafik je prava.

Ovaj oblik $y = kx + n$ se zove eksplicitni i:

- k je koeficijent pravca, ako je $k > 0$ funkcija je rastuća a ako je $k < 0$ funkcija je opadajuća.
- n je odsečak na y - osi.

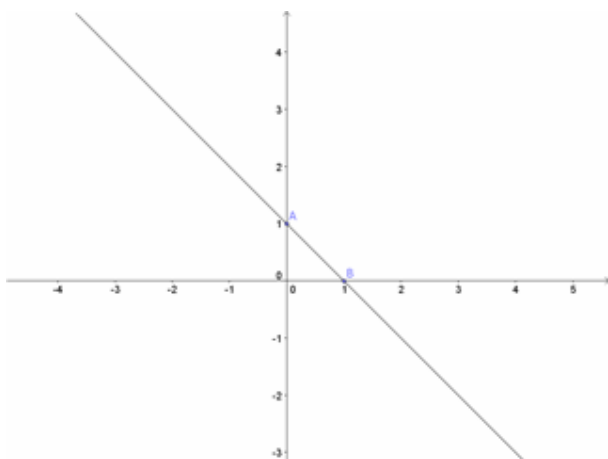
Evo dva primera:

Prava $y = 2x + 4$ ima koeficijent pravca $k = 2$ (to je broj ispred x -sa) i vidimo da je rastuća dok joj je odsečak na y -osi $n = -4$

Slika 1. Grafik funkcije $y = 2x + 4$

Prava $y = -x + 1$ ima koeficijent pravca $k = -1$ (ispred x -sa) pa je opadajuća dok joj je odsečak na y -osi $n = 1$

Slika 2. Grafik funkcije $y = -x + 1$

Mesto gde grafik seče x - osu zove se **nula funkcije** I dobija se kad stavimo da je $y = 0$ pa izračunamo koliko je x .

Za naša dva primera bi bilo :

$$\underline{y = 2x - 4}$$

$$0 = 2x - 4$$

Za prvi primer $-2x = -4$

$$x = \frac{-4}{-2} \rightarrow \boxed{x = 2}$$

$$\underline{y = -x + 1}$$

i za drugi primer $0 = -x + 1$

$$\boxed{x = 1}$$

Da se ne zbunimo, prava ponekad može biti zadata i u drugom obliku : $ax + by + c = 0$ koji se zove implicitni.

Iz ovog oblika prelazimo u eksplicitni tako što izrazimo y .

Primer 1.

Pravu $-4x + 2y - 5 = 0$ prebaciti u eksplicitni oblik i odrediti k i n .

Rešenje:

$$-4x + 2y - 5 = 0 \quad (\text{y ostavimo na levoj strani a sve ostalo prebacimo na desnu})$$

$$2y = 4x + 5 \quad (\text{sad podelimo celu jednačinu sa 2 jer ispred y ne sme da ima broj})$$

$$y = \frac{4}{2}x + \frac{5}{2}$$

$$\boxed{y = 2x + 2,5}$$

Oдавde “pročitamo” da je $k = 2$ i $n = 2,5$

Još jedna bitna stvar vezana za linearnu funkciju je:

Ako neka tačka pripada grafiku funkcije onda njene koordinate zadovoljavaju datu jednačinu .

Matematički bi to rekli:

Tačka $M(x_0, y_0)$ pripada grafiku funkcije $y = kx + n$ ako i samo ako je $y_0 = kx_0 + n$

Primer 2.

Koja od tačaka A(1,-3) , B(2,1) i P(-1,-5) pripada grafiku funkcije $y = 2x - 3$?

Rešenje:

Menjamo redom koordinate tačaka A, B i P u datu funkciju i ako dobijemo tačnu jednakost, ta tačka **pripada** grafiku,

a ako nije tačna jednakost , ta tačka **ne pripada** grafiku funkcije.

$y = 2 \cdot x - 3$	$y = 2 \cdot x - 3$	$y = 2 \cdot x - 3$
<u>za tačku A(1,-3)</u>	<u>za tačku B(2,1)</u>	<u>za tačku P(-1,-5)</u>

$$-3 = 2 \cdot 1 - 3 \quad 1 = 2 \cdot 2 - 3 \quad -5 = 2 \cdot (-1) - 3$$

$$-3 = 1 - 3 \quad 1 = 4 - 3 \quad -5 = -2 - 3$$

$$-3 = -2 \quad 1 = 1 \quad -5 = -5$$

ne pripada

pripada

pripada

Primer 3.

Odrediti tačku A za koju je $y = -2$ i koja pripada grafiku funkcije $y = -3x + 1$.

Rešenje:

Dakle, tačka A ima koordinate $A(x, -2)$. Prvu koordinatu ćemo naći kad umesto y stavimo -2 pa izračunamo koliko je x .

$$y = -3x + 1$$

$$-2 = -3x + 1$$

$$3x = 1 + 2$$

$$3x = 3$$

$$x = 1$$

Koordinate tačke A su $A(1 - 2)$.

Primer 4.

Linearna funkcija je određena formulom $3x - y + 6 = 0$.

- 1) Odrediti nulu te funkcije
- 2) Odrediti x za koje je $y = -3$

Rešenje:

- 1) Nulu funkcije dobijamo kad u datoj funkciji zamenimo $y=0$ pa nadjemo vrednost za x .

$$3x - y + 6 = 0$$

$$\underline{y = 0}$$

$$3x - 0 + 6 = 0$$

$$3x = -6$$

$$x = \frac{-6}{3}$$

$$x = -2$$

- 2)

$$3x - y + 6 = 0$$

$$\underline{y = -3}$$

$$3x - (-3) + 6 = 0$$

$$3x + 3 + 6 = 0$$

$$3x = -9$$

$$x = \frac{-9}{3}$$

$$x = -3$$

Kako nacrtati lineranu funkciju (pravu)?

Znamo da je prava određena sa dve različite tačke, pa da bi nacrtali grafik mi biramo dve proizvoljne vrednosti, bilo za x ili y (sve jedno) , to zamenimo u zadatu funkciju i nadjemo koordinate tačaka.

Primer 5.

Nacrtati grafik funkcije $y = x + 2$.

Rešenje:

Napravimo tabelicu:

x		
y		

Uzmemo **proizvoljne** vrednosti za x pa izračunamo vrednost za y.

x	1	2
y		

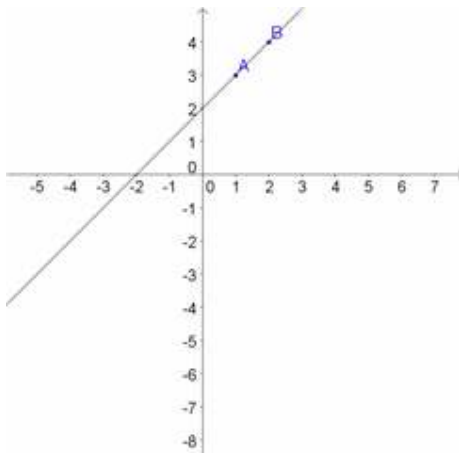
Za $x = 1$ je $y = x + 2 \rightarrow y = 1 + 2 \rightarrow \boxed{y = 3}$

Za $x = 2$ je $y = x + 2 \rightarrow y = 2 + 2 \rightarrow \boxed{y = 4}$

Sad ovo ubacimo u tabelu :

x	1	2
y	3	4

Nadjemo ove tačke u koordinatnom sistemu i nacrtamo pravu:

Naš savet je da kada birate tačke, iako smo rekli da je u suštini sve jedno, birate

x	0	
y		0

Jer tako odmah dobijate preseke sa koordinatnim osama . Za naš primer bi bilo:

x	0	-2
y	2	0

Primer 6.

Prvo popuniti tabelu :

x	- 4	- 2	0	2	4	6	8
y							

koja odgovara funkciji $y = -\frac{1}{2}x + 1$ a zatim nacrtati grafik.**Rešenje:**

U datoj funkciji ćemo zamenjivati date vrednosti za x i računati y.

za x = -4

$$y = -\frac{1}{2} \cdot x + 1$$

$$y = -\frac{1}{2} \cdot (-4) + 1$$

$$y = 2 + 1$$

$$y = 3$$

za x = -2

$$y = -\frac{1}{2} \cdot x + 1$$

$$y = -\frac{1}{2} \cdot (-2) + 1$$

$$y = 1 + 1$$

$$y = 2$$

za x = 0

$$y = -\frac{1}{2} \cdot x + 1$$

$$y = -\frac{1}{2} \cdot 0 + 1$$

$$y = 0 + 1$$

$$y = 1$$

za x = 2

$$y = -\frac{1}{2} \cdot x + 1$$

$$y = -\frac{1}{2} \cdot 2 + 1$$

$$y = -1 + 1$$

$$y = 0$$

za x = 4

$$y = -\frac{1}{2} \cdot x + 1$$

$$y = -\frac{1}{2} \cdot 4 + 1$$

$$y = -2 + 1$$

$$y = -1$$

za x = 6

$$y = -\frac{1}{2} \cdot x + 1$$

$$y = -\frac{1}{2} \cdot 6 + 1$$

$$y = -3 + 1$$

$$y = -2$$

za x = 8

$$y = -\frac{1}{2} \cdot x + 1$$

$$y = -\frac{1}{2} \cdot 8 + 1$$

$$y = -4 + 1$$

$$y = -3$$

Sada možemo popuniti tablicu:

x	- 4	- 2	0	2	4	6	8
y	3	2	1	0	-1	-2	-3

Da bi nacrtali grafik ne moramo naravno uzimati sve ove tačke, dovoljne su dve (prava je određena sa dve svoje različite tačke).

Uzećemo tačke (0,1) i (2,0) i nacrtati grafik...

